

ریخت‌شناسی حکایت و بخش‌بندی اشکال ساده ادبی از دیدگاه یولس.

کتاب دوم: بررسی ساختاری متن (ص ۱۸۰-۳۴۸): در این بخش مسائلی از این قبیل طرح می‌شود: پژوهش‌های استروس در ساختار اساطیر، اندیشه‌های بارت در باب نشانه‌شناسی، ساختار، لذت متن و مرگ مؤلف، خوانش متن و ادبیات شگرف از نظر تودورف، روایت‌شناسی و مناسبات تعالی‌دهنده متن در دیدگاه ژنت، نشانه‌شناسی اکو و تعریف او از اثر گشوده و بررسی دیدگاه‌های گوناگون در مورد بینامتنیت به ویژه نظریات کریستوا و ژنت در این مورد.

کتاب سوم: شالوده‌شکنی متن (ص ۳۷۶-۴۷۵): عمده موضوعاتی که در این قسمت بررسی می‌گردد، چنین است: کلام‌محوری، غیاب معنا و متافیزیک حضور در نگاه دریدا، پدران فکری دریدا، نظریه پسامدرنیسم در آثار لیوتار، استعاره ریزوم در نوشتارهای دلوز و بررسی اندیشه‌های دیگر شالوده‌شکنان.

کتابخانه متن‌شناسی — که از این پس در هر شماره از گزارش میراث بخشی را به خود اختصاص خواهد داد — به معرفی توصیفی کتاب‌های برگزیده متن‌شناسی (در سه حوزه متن‌شناسی لفظی، معنایی و فلسفی) در زبان فارسی — اعم از تألیف و ترجمه — می‌پردازد. در هر قسمت از کتابخانه متن‌شناسی، چند اثر که از حیث موضوع با یکدیگر همانند هستند، معرفی می‌شوند. گروه تصحیح متون و متن‌شناسی مرکز پژوهشی میراث مکتوب در پی آن است که از این طریق باب آشنایی با زاویه‌های گوناگون تحلیل متن را برای علاقه‌مندان بگشاید و راه بررسی تحلیلی متون را هموار کند.

کتاب چهارم: تأویل متن (ص ۴۹۶-۶۸۰): بیشتر این فصل در مورد مسائلی از این گونه است: تاریخچه تأویل و تفسیر از متون کهن و مقدس تا آثار فروید، اندیشه‌های ماکر در باب هرمنوتیک کلاسیک و نظریه نیت مؤلف، پدیدارشناسی هوسرل و هیدگر، افق‌های معنایی متن و هرمنوتیک مدرن از دیدگاه گادامر، بازگشت هرش به تئوری نیت مؤلف و تک‌معنایی بودن متن، سه مرحله تأویل از دید ریکور: پیشاپیکربندی، پیکربندی، و بازپیکربندی، بررسی زمان و گزارش مهم‌ترین اثر ریکور، مکتب زیبایی‌شناسی دریافت و افق انتظارات مخاطب.

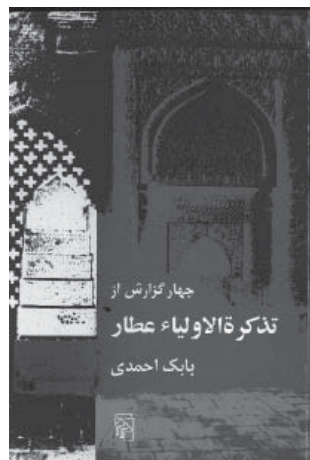
۱. ساختار و تأویل متن، بابک احمدی، تهران، نشر مرکز، چاپ اول، ۱۳۷۰ش، چاپ هفتم، ۱۳۸۴ش، ۸۰۹ص.

این کتاب با هدف معرفی سه آیین نوین نظریه ادبی — یعنی ساختارگرایی، شالوده‌شکنی و هرمنوتیک — نوشته شده و شاید نخستین و جامع‌ترین کتاب تألیف شده به زبان فارسی باشد. نویسنده در بیشتر بخش‌ها، مطالب و موضوعات تئوریک را با ارائه نمونه‌هایی بررسی می‌کند، گاهی هم به مسائل تاریخی می‌پردازد و در قسمت‌هایی نیز در باب زندگانی نظریه‌پردازان بزرگ سخن می‌گوید. این اثر دربردارنده چهار کتاب است:

کتاب نخست: نشانه‌ها و شکل متن (ص ۶-۱۴۴): اهم مطالب این بخش عبارت است از: زبان‌شناسی سوسوری، نشانه‌شناسی پیرس، تاریخ و نظریات مکتب فرمالیسم، نظریه ارتباط یاکوبسن و اندیشه‌های او درباره زبان شاعرانه، منطق گفتگویی باختین، پژوهش‌ها و تئوری‌های گروه زبان‌شناسان پراگ، دیدگاه‌های پروپ در مورد

۲. چهار گزارش از تذکرة الاولیاء عطار، بابک احمدی، تهران، نشر مرکز، ۱۳۷۹ش، ۲۳۳ص.

مؤلف در این کتاب با بهره‌مندی از روشهای نشانه‌شناسی، نظریات ساختارگرا و مباحث هرمنوتیک مدرن، متنی کهن و عرفانی را با چهار شیوه گوناگون بررسی می‌کند. این رساله در توصیف زبان تذکرة الاولیاء نوشته شده است و می‌کوشد تا خواننده جوان امروزی را با شگفتی‌های زبان آن آشنا کند. در دیباچه، پس از معرفی اجمالی متن و شیوه‌های به‌کاررفته در تحلیل آن، از منابع تذکرة الاولیاء، نسبت آن با دیگر آثار عطار و اهمیت مقدمه آن سخن می‌گوید. سایر بخش‌های کتاب بدین قرار است:

گزارش نخست: دلالت‌ها (ص ۳۱-۷۰): این بخش به کشف نشانه‌های زندگی روزمره دورانی می‌پردازد که کتاب در آن نوشته شده است، درباره مسائل تاریخی و گفتمان‌های مسلط دینی و عرفانی و اندیشه‌های رایج در آن روزگار سخن می‌گوید و خواننده را با شیوه گذران زندگی مادی و معنوی در آن ایام آشنا می‌سازد. همچنین درباره زندگی و زمانه عطار، عرفان نظری، محبت عرفانی، خردستیزی صوفیه، دشمنی ایشان با فلسفه و ترک دنیا و گیتی بحث می‌کند. نکاتی نیز راجع به واکنش صوفیان در برابر سستی ایمان مردمان، مطرح می‌شود.

گزارش دوم: معناها (ص ۷۱-۱۱۶): این گفتار با استفاده از نظریات گادامر و یاس درباره افق‌های معنایی متن در روزگار عطار بحث می‌کند. از تسامح و تساهل عرفان اسلامی و همانندی‌های آن با دیگر ادیان — به ویژه آیین بودا و مسیح — سخن می‌گوید و گفتمان اقتدارگرایی

صوفیان و تناقضات سخن عرفانی را بازکاوی و نقد می‌کند. در این بخش به گونه‌ای دیگر به عقل اشاره شده است؛ خرد شهودی که صوفیان آن را می‌ستایند و به کار می‌برند، همچنین از مجنون‌نمایی عرفا در چشم عوام و زبان گستاخانه ایشان در مناجات با حق سخن می‌رود؛ و از نبود منطق مکالمه در کتاب عطار و گفتمان عرفانی انتقاد می‌شود.

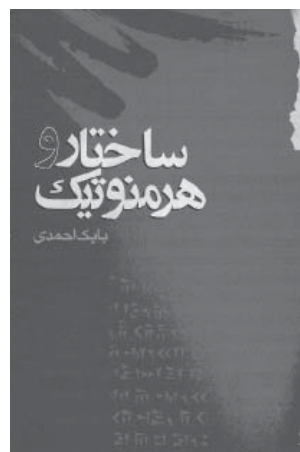
گزارش سوم: زبان (ص ۱۱۷-۱۵۴): این بخش پژوهشی است در زبان و سبک تذکرة الاولیاء و نوآوری‌ها و شیوه‌های زبانی آن. در این بخش شیوه‌ها و توانش‌های روایی این کتاب نیز بررسی می‌شود و از مسائلی مانند فاصله کلام با معنا در دیدگاه صوفیه و شطحیات ایشان صحبت می‌شود، نویسنده در ادامه با ارجاع به سبک‌شناسی بهار به بررسی ویژگی‌های زبانی و سبکی اثر می‌پردازد؛ همچنین با استناد به نظریات عبدالقاهر جرجانی، کاربرد صنایع ادبی و شاعرانه را در این کتاب بررسی می‌کند و در پایان ساختارهای روایی اثر مورد پژوهش قرار می‌دهد.

گزارش چهارم: راز (ص ۱۵۵-۱۸۹): هدف این بخش کشف معانی باطنی و درونی و نهانی متن با استفاده از روش هرمنوتیک است. در ابتدا از رویکرد آثار عرفانی به ویژه تذکرة الاولیاء نسبت به رؤیا و تعریفات و تقسیمات آن مطالبی می‌آید، سپس از چندگانگی معانی باطنی از نظر صوفیه و آرزوی ایشان برای گذر از تأویل و رسیدن به باطن قرآن و طرح مکرر آن در کتاب عطار سخن می‌رود. همچنین درباره زبان اشارت و زبان عبارت صحبت می‌شود.

در بخش پیوست‌ها، یکی از دل‌انگیزترین بخش‌های تذکرة الاولیاء (ذکر بر دار کردن حلاج) درج شده است. مطالبی درباره تأثیر این کتاب بر آثار مولانا، حافظ، تذکره‌نویسان و شاملو مطرح شده است که می‌توان آن را گونه‌ای پژوهش بینامتنی دانست. سالشمار زندگی عطار، کتابشناسی او، فهرستی از متون اصیل عرفانی و کتاب‌هایی درباره عرفان نیز در این بخش آمده است. کتاب با نمایه نام‌ها و کتاب‌ها به پایان می‌رسد.

سید محمد صاحبی

۳. ساختار و هرموتیک، بابک احمدی، تهران، گام نو، چاپ اول، ۱۳۸۰ش، ۱۳۵ص.

این کتاب مختصر، متن بازنویسی شده درس‌های بابک احمدی در تابستان ۱۳۸۰ برای دانشجویان دانشگاه صنعتی امیرکبیر (تهران) است. متن کتاب به تناسب مخاطبان روان است و می‌کوشد روایتی ساده و قابل فهم از دو جریان فکری - فلسفی مهم نیمه دوم سده بیستم، یعنی ساختارگرایی و هرموتیک، برای مخاطبان مبتدی ارائه کند.

کتاب از پنج درس (هر کدام محصول یک جلسه) تشکیل شده است، بدین ترتیب:

درس یکم: پیشینه و زمینه ساختارگرایی؛ مشتمل بر سه بخش: ساختارگرایی به چه معناست؟ سرچشمه‌های ساختارگرایی؛ موقعیت تاریخی ساختارگرایی.

درس دوم: مفاهیم بنیادین و سنجش ساختارگرایی؛ مشتمل بر سه بخش: ساختار، الگو، ذهن؛ سخن، ناخودآگاهی، متن؛ سنجش ساختارگرایی.

درس سوم: پیشینه و زمینه هرموتیک؛ مشتمل بر سه بخش: دشواری‌های تعریف هرموتیک؛ آیا می‌توان از تاریخ هرموتیک یاد کرد؟ هرموتیک و شناخت.

درس چهارم: مفاهیم بنیادین هرموتیک مدرن؛ مشتمل بر سه بخش: تأویل از نظر نیچه؛ هرموتیک هایدگر؛ هرموتیک گادامر.

درس پنجم: سنجش هرموتیک؛ مشتمل بر دو بخش: هرموتیک ریکور؛ کارایی‌ها و انتقاداتها.

بنا به نوع و هدف اثر هیچ‌گونه ارجاعی در پانوشتهای نیامده، اما در پایان کتاب ۳۷ پی‌نوشت که همگی عنوان کتاب‌ها و تاریخ انتشار آنهاست، به عنوان ارجاعات متن درج شده است.

در انتهای کتاب، فهرست برگزیده‌ای از کتاب‌هایی که به زبان فارسی درباره ساختارگرایی و هرموتیک منتشر شده، درج گردیده است (شامل ۴۳ اثر که به ترتیب نام مؤلف مرتب شده است).

این اثر موجز، کتاب مقدماتی مفیدی برای آن دسته از علاقه‌مندان است که می‌خواهند برای نخستین بار با این مباحث آشنایی پیدا کنند. تفصیل و صورت مشروح مباحث این کتاب را در اثر شناخته‌شده همین مؤلف (ساختار و تأویل متن) می‌توان جست.

ع۴

